

تأثیر برگزاری کلاس‌های آموزشی جهت آگاه‌سازی نوجوانان با علل و عوامل زمینه‌ساز اعتیاد

زهرا خداکرمی^۱، نسرين متین‌نیا^۲

۱. مربی، عضو هیأت علمی دانشگاه آزاد اسلامی واحد همدان (مؤلف مسئول)

۲. مربی، عضو هیأت علمی دانشگاه آزاد اسلامی واحد همدان

مندی‌ش / دوره دوم / شماره ۲ و ۳ / زمستان ۱۳۹۰

چکیده

◆ زمینه و هدف: اعتیاد به مواد مخدر علاوه بر زیان‌های جدی و خطرناک جسمی، مشکلات عدیده اجتماعی و اقتصادی کشورها را نیز به دنبال داشته است. از سوی دیگر نوجوانی مخاطره‌آمیزترین دوران زندگی از نظر شروع به مصرف مواد است. بنابراین درک علل و عوامل زمینه‌ای اعتیاد موجب می‌شود تا روند پیشگیری و پیگیری در افراد در معرض خطر به طور هدفمند طرح‌ریزی شود. این مطالعه با هدف تأثیر برگزاری کلاس‌های آموزشی جهت آگاه‌سازی نوجوانان با علل و عوامل زمینه‌ساز اعتیاد انجام گردیده است.

◆ مواد و روش‌ها: پژوهش حاضر یک مطالعه نیمه تجربی است که در سال ۱۳۸۸ در مراکز پیش‌دانشگاهی شهر همدان صورت گرفته است. در این پژوهش ۲۲۰ دانش‌آموز دختر در دو گروه شاهد و آزمون شرکت داشتند. جهت بررسی میزان آگاهی واحدهای پژوهش با علل مرتبط با اعتیاد از پرسشنامه‌ای خود ساخته قبل و بعد از آموزش استفاده گردید سپس میزان آگاهی اندازه‌گیری واحدها قبل و بعد از آموزش مورد بررسی و مقایسه قرار گرفت. جهت تجزیه و تحلیل آماری از نرم‌افزار V.15 SPSS استفاده گردید.

◆ یافته‌ها: نتایج نشان می‌دهد که در نمره آگاهی گروه شاهد در نتیجه دو بار تست، اختلاف معنی‌دار وجود نداشت در حالی که در گروه آزمون قبل و بعد از مداخله در نمره آگاهی تفاوت معنی‌دار آماری دیده شد. از طرفی در گروه آزمون در مقایسه با گروه شاهد در نمره آگاهی افزایش معنی‌دار نشان داده است. همچنین نتایج پژوهش مشخص نمود قبل از آموزش در گروه شاهد ۷/۵ درصد و در گروه آزمون ۳/۸ درصد دانش‌آموزان سطح آگاهی بسیار خوبی داشتند اما بعد از آموزش در گروه شاهد ۶/۶ و در گروه آزمون ۸۴ درصد از آگاهی بسیار خوبی برخوردار شدند.

◆ نتیجه‌گیری: از آنجایی که میزان آگاهی در گروه آزمون بعد از مداخله به طور چشمگیری افزایش یافته است بنابراین دانش‌آموزان مقطع پیش‌دانشگاهی به این‌گونه آموزش‌ها نیاز اساسی دارند.

◆ واژه‌های کلیدی: آموزش، دانش‌آموزان، عوامل زمینه‌ساز، اعتیاد

مقدمه

در زمان ما مسأله مواد مخدر شکل مخاطره‌آمیز و کاملاً پیچیده‌ای به خود گرفته و در عین حال گسترش جهانی یافته است. اعتیاد به مواد مخدر علاوه بر زیان‌های جدی و خطرناک جسمی از قبیل ابتلاء به بیماری‌های عفونی واگیردار مثل ایدز، هپاتیت و سل، عوارض و مشکلات عدیده اجتماعی و اقتصادی از قبیل افزایش جرم‌های مرتبط با مواد مخدر همانند جنایت و سرقت، فقر و تکدی‌گری و هدر رفتن سرمایه‌های کلان مادی کشورها را به دنبال داشته است.^(۱)

طی ۲۰ سال اخیر نرخ رشد سالانه اعتیاد ۳ برابر رشد جمعیت بوده است. در حال حاضر ۵۰ درصد از جمعیت کشور زیر ۱۹ سال است که با توجه به تغییر هرم سنی جمعیت در سال‌های آینده نرخ رشد اعتیاد و آسیب‌های همراه آن بیشتر خواهد شد. چنانچه در سال ۱۳۸۷ طی پژوهشی با استفاده از داده‌های خام مشخص شد گرچه مصرف مواد در سال‌های متوالی از نوساناتی برخوردار بوده، لیکن طی ۲۰ سال گذشته تا سال ۱۳۸۷ روند کلی رو به افزایش بوده است. در دوره زمانی ۸۷-۶۷ به طور متوسط میزان رشد سوء مصرف سالانه ۸ درصد بوده است. از آنجایی که در این دوره، متوسط رشد جمعیت ۲/۶۳ درصد بوده است ملاحظه می‌شود که میزان رشد سوء مصرف مواد بیش از سه برابر نرخ رشد جمعیت شده است. رشد مصرف تزریق مواد نیز افزایش یافته و به طور متوسط در هر سال ۳۳ درصد بوده است.^(۲) شایع‌ترین سن ابتلا به سوء مصرف مواد بین سنین ۲۵-۱۸ سالگی است.^(۳) چون در این دوران فرد با تضادها و کشمکش‌های متعدد دورنی مواجه می‌گردد و مرحله‌ای است که نوجوانان با نگرانی، اضطراب و مشکل تصمیم‌گیری روبرو می‌شوند و سعی می‌کنند به گونه‌ای بر مشکلات خویش فائق آیند. توقعات بی‌جا و بی‌مورد اطرافیان بدون در نظر گرفتن حساسیت این دوره و توقعات و ارزش‌های متضاد اجتماعی از نظر آن‌ها، اختلالات تطابقی در خانواده و زمینه‌های نامطلوب شخصیتی فرد، به سهولت وی را در این دوره آسیب‌پذیر می‌سازد.^(۴)

ایران به عنوان یکی از کشورهای در حال توسعه، دارای جمعیتی جوان است. بیش از ۵۰ درصد جمعیت کشور در

سنین زیر ۱۹ سال بوده و بنابراین می‌توان گفت قسمت قابل توجهی از جمعیت کشور ما در این رابطه آسیب‌پذیر هستند.^(۴) اعتیاد یک بیماری زیست‌شناختی، روان‌شناختی و اجتماعی است. عوامل متعددی در اتیولوژی سوء مصرف مواد مؤثر هستند که در تعامل با یکدیگر منجر به شروع مصرف و سپس اعتیاد می‌شوند. عوامل فردی، بین فردی، محیطی و اجتماعی، عوامل در هم تنیده‌ای هستند که بر یکدیگر تأثیر می‌گذارند.^(۷) این موضوع که قشر جوان بیشتر در معرض آسیب و آماج اعتیاد می‌باشند وظیفه همگان را در موضوع تعامل با این مشکل، پررنگ‌تر می‌سازد. هدف از انجام این مطالعه تأثیر برگزاری کلاس‌های آموزشی در مدارس جهت آگاه‌سازی نوجوانان با علل و عوامل زمینه‌ساز اعتیاد می‌باشد. چرا که آشنایی یا این‌گونه عوامل موجب می‌شود تا افراد در معرض خطر، به خودشناسی برسند و روند پیشگیری و پیگیری به طور هدفمند طرح‌ریزی شود.

روش بررسی

این پژوهش یک مطالعه نیمه تجربی است که با هدف تأثیر برگزاری کلاس‌های آموزشی در مدارس جهت آگاه‌سازی نوجوانان با علل و عوامل زمینه‌ساز اعتیاد انجام شد. جامعه پژوهش را کلیه دانش‌آموزان مقطع پیش‌دانشگاهی منطقه ۱ و ۲ آموزش و پرورش شهر همدان در سال تحصیلی ۸۸-۸۷ تشکیل می‌دادند و نمونه‌گیری به صورت تصادفی از نوع خوشه‌ای صورت گرفت.

تعداد ۱۱۰ نمونه به عنوان گروه آزمون در نظر گرفته شد و جهت مقایسه نتایج مداخله (آموزش)، تعداد ۱۱۰ نمونه دیگر نیز به عنوان گروه شاهد انتخاب شد. بنابراین به طور کلی تعداد ۲۲۰ نمونه مورد بررسی قرار گرفت که از این تعداد ۸ نفر به علت عدم پاسخ‌گویی به سؤالات حذف شدند. محیط پژوهش متشکل از ۸ مدرسه دخترانه دارای مقطع پیش‌دانشگاهی بود که با توجه به تعداد مدارس از هر یک از دو ناحیه آموزش و پرورش شهر همدان به صورت تصادفی چهار مدرسه انتخاب، سپس از هر مدرسه یک کلاس به عنوان گروه آزمون و یک کلاس به عنوان گروه شاهد در نظر گرفته شد.

سالگی و در گروه شاهد ۵۲/۸ درصد در سن ۱۸ سالگی قرار داشتند. آزمون تی مستقل با $p=0.19$ تفاوت معنی‌داری را بین سن در دو گروه نشان نداد. از نظر محل سکونت، اکثریت افراد مورد مطالعه در گروه آزمون و شاهد در شهر سکونت داشتند که آزمون مجذور کای ارتباط معنی‌داری را بین محل سکونت در دو گروه نشان نداد $p=0.46$ از نظر میزان درآمد ماهیانه خانواده، در گروه آزمون ۱۸/۲ درصد و در گروه شاهد ۲۵ درصد بین سبک و سبک و نود هزار تومان بوده است. آزمون تی مستقل با $p=0.16$ تفاوت معنی‌داری را بین این دو گروه از نظر درآمد ماهیانه نشان نداد. لازم به ذکر است تعداد زیادی از افراد مورد مطالعه به این سؤال پرسشنامه پاسخ نداده بودند. از نظر تعداد افراد خانواده با $p=0.48$ ، سابقه مصرف مواد مخدر در خانواده یا فامیل نزدیک با $p=0.18$ و سابقه آموزش یا مطالعات جانبی در مورد سوء مصرف مواد با $p=0.27$ آزمون‌های آماری تی مستقل و مجذور کای نشان دادند که تفاوت معنی‌داری بین دو گروه وجود نداشت.

در ارتباط با متغیرهای پژوهش، یافته‌ها مشخص نمودند که قبل از آموزش نمرات آگاهی دانش‌آموزان با عوامل زمینه‌ساز اعتیاد در گروه شاهد ۱۲/۹۳ و در گروه آزمون ۱۱/۷۶ از ۲۳ بوده است. آزمون تی مستقل با $p=0.20$ اختلاف معنی‌داری را بین نمرات در این دو گروه نشان نداد یعنی دو گروه از نظر سطح آگاهی با عوامل زمینه‌ساز اعتیاد یکسان بودند. بعد از آموزش این نمرات در گروه آزمون ۲۱/۸۳ و در گروه شاهد در نتیجه آزمون - آزمون مجدد ۱۲/۷۴ از ۲۳ بود. آزمون تی مستقل نشان داد بین نمرات این دو گروه با $p=0.00$ از لحاظ آماری اختلاف معنی‌داری وجود داشت.

نمودار شماره ۱ نشان داد که قبل از آموزش فقط ۳/۸ از افراد مورد مطالعه در گروه آزمون و ۷/۵ درصد در گروه شاهد آگاهی بسیار خوبی با عوامل زمینه‌ساز اعتیاد داشتند و اکثریت آن‌ها از آگاهی ضعیفی برخوردار بودند. آزمون مجذور کای بین این دو گروه اختلاف معنی‌داری نشان نداد $p=0.40$. نتایج حاصل از نمودار ۲ حاکی از آن است که بعد از آموزش ۸۴ درصد گروه آزمون از آگاهی بسیار خوبی برخوردار شدند و گروه شاهد ۶/۶ درصد آگاهی بسیار خوبی داشتند. آزمون مجذور کای با

ابزار پژوهش یک پرسشنامه دو قسمتی بود (قسمت اول اطلاعات دموگرافیک و قسمت دوم مشتمل بر ۲۳ سؤال مرتبط با عوامل فردی، بین فردی، محیطی و اجتماعی مؤثر بر اعتیاد) که توسط پژوهشگر با استفاده از کتب و مقالات معتبر تهیه شد. جهت تعیین روایی، پرسشنامه در اختیار ۶ نفر از اساتید صاحب نظر قرار گرفت و طبق پیشنهادات مربوطه اصلاح گردید. جهت تعیین پایایی از روش آزمون مجدد استفاده شد و ضریب همبستگی بین سؤالات ۰/۸۸ محاسبه گردید و بدین ترتیب پایایی درونی آن مورد تأیید قرار گرفت. در این پژوهش در صورتی که هریک از افراد مورد پژوهش به همه سؤالات پرسشنامه پاسخ صحیح بدهد نمره ۲۳ و در صورتی که به هیچ‌کدام از سؤالات پاسخ صحیح ندهند نمره‌ای کسب نمی‌کردند. (به هر سؤال درست ۱ نمره اختصاص یافت). کسب نمره ۵ - نشان‌دهنده آگاهی ضعیف، ۱۱-۶ آگاهی متوسط، ۱۷-۱۲ آگاهی خوب و ۲۳-۱۸ آگاهی بسیار خوب بود. پس از تهیه ابزار گردآوری اطلاعات و کسب مجوز از مسئولین دانشگاه و آموزش و پرورش، به محیط پژوهش مراجعه و با رعایت ضوابط اخلاقی و اطلاعات لازم جمع‌آوری گردید. جهت تعیین سطح آگاهی دانش‌آموزان با علل و عوامل زمینه‌ساز اعتیاد و اینکه آیا به این‌گونه آموزش‌ها نیاز دارند و یا آموزش می‌تواند تأثیری بر روی آگاهی آن‌ها داشته باشد، به گروه شاهد دو بار به فاصله ۲۰ دقیقه و به گروه آزمون قبل و بعد از ارائه آموزش به مدت ۲۰ دقیقه به شیوه سخنرانی پرسشنامه مربوطه توزیع و پس از تکمیل، جمع‌آوری گردید. از آنجایی که نحوه ارائه آموزش توسط افراد مختلف بر نوع پاسخ‌های مورد پژوهش به سؤالات تأثیر می‌گذارد، به کلیه واحدهای مورد پژوهش در گروه آزمون توسط یک نفر در مورد علل و عوامل مستعدکننده اعتیاد آموزش‌های لازم داده شد. جهت تجزیه و تحلیل یافته‌ها از نرم افزار SPSS v.15 از آمار توصیفی نظیر میانگین و فراوانی و آمار تحلیلی شامل مجذور کای، آزمون تی مستقل و تی زوج استفاده شد.

یافته‌ها

تجزیه و تحلیل داده‌های پژوهش حاکی از آن است که از نظر سن، ۵۱/۹ درصد واحدهای پژوهش در گروه آزمون در سن ۱۷

جدول شماره ۱

مقایسه میزان آگاهی دانش‌آموزان مقطع پیش‌دانشگاهی با عوامل زمینه‌ساز اعتیاد بین آزمون - آزمون مجدد گروه شاهد

متغیر	نمره قبل	نمره بعد	مجموع تفاوت نمره‌های قبل و بعد	میانگین تفاوت نمره‌های قبل و بعد	انحراف معیار	df	t زوج	p-Value
میزان آگاهی	۱۲/۹۳	۱۲/۷۴	۱	-۰/۱۹	۳/۷	۱۰۵	۱/۴۲۱	۰/۱۵

جدول شماره ۲

مقایسه میزان آگاهی دانش‌آموزان مقطع پیش‌دانشگاهی با عوامل زمینه‌ساز اعتیاد و قبل و بعد از مداخله در گروه آزمون

متغیر	نمره قبل	نمره بعد	مجموع تفاوت نمره‌های قبل و بعد	میانگین تفاوت نمره‌های قبل و بعد	انحراف معیار	df	t زوج	p-Value
میزان آگاهی	۱۱/۷۶	۲۱/۸۳	۷	۱۰/۰۷	۳/۹	۱۰۵	-۲۰/۳	۰/۰۰

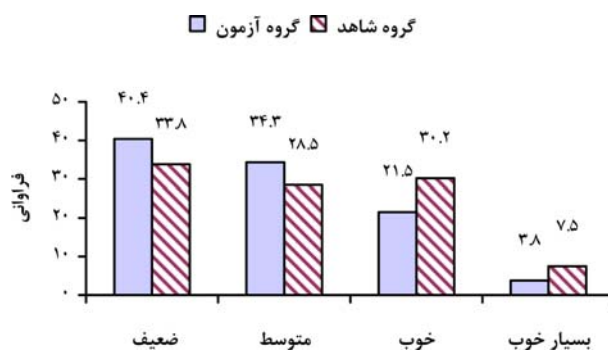
بحث و نتیجه‌گیری

دوران نوجوانی پر خطرترین دوران زندگی از نظر گرایش به مصرف مواد است. ایران به عنوان یکی از کشورهای جهان سوم، ۴۴ میلیون نفر جمعیت زیر ۳۰ سال دارد و از طرفی چون شایع‌ترین سن ابتلاء به سوء مصرف مواد ۱۸ تا ۲۵ سالگی است بنابراین جمعیت قابل توجهی از افراد جامعه ما در این رابطه آسیب‌پذیر هستند^(۸). در این مطالعه ۵۳-۵۱ درصد از افراد تحت مطالعه ۱۷-۱۸ ساله هستند. که جزء جمعیت آسیب‌پذیر کشور محسوب می‌شوند. پژوهش ون اتن و آنتونی (۲۰۰۸) مشخص نمود دامنه سنی شروع مصرف برای افرادی که مواد استنشاقی مصرف می‌کردند ۱۶/۵ سال و برای آن‌هایی که کوکائین مصرف می‌کردند ۱۹/۵ سال بود.^(۹) در مطالعه نارنجی‌ها نیز مشخص گردید ۳۱/۴ درصد افراد معتاد در محدوده سنی ۱۵-۲۴ سال قرار دارند.^(۱۰) خوشبختانه در این بررسی ۶۵/۱ درصد افراد مورد مطالعه در گروه شاهد و ۷۶/۴ درصد در گروه آزمون در پاسخ به این سؤال که پر خطرترین دوران زندگی از نظر شروع به مصرف مواد کدام است به دوران نوجوانی اشاره نموده‌اند. بنابراین از نظر آن‌ها قبول این مسأله که نوجوانان گرایش بیشتری به سوء استفاده از مواد دارند، می‌تواند تأثیر بیشتری در جهت آگاه‌سازی آن‌ها با شرایط و موقعیت‌هایی که ممکن است در آینده با آن روبرو شوند، داشته باشد.

$p=0.00$ بین این دو گروه از نظر سطح آگاهی دانش‌آموزان با عوامل زمینه‌ساز اعتیاد اختلاف معنی‌دار نشان داد. در جدول شماره ۱ و ۲ میزان آگاهی دانش‌آموزان قبل و بعد از مداخله در گروه آزمون و شاهد مشخص شد که در گروه شاهد میانگین تفاوت میزان آگاهی قبل و بعد ۰/۱۹ بوده است. به عبارت دیگر میزان آگاهی دانش‌آموزان در آزمون - آزمون مجدد تفاوتی ندارد $p=0.15$ اما در گروه آزمون میانگین تفاوت میزان آگاهی قبل و بعد از مداخله ۱۰/۰۷ بوده است یعنی بین نمرات قبل و بعد اختلاف معنی‌دار وجود دارد $p=0.00$.

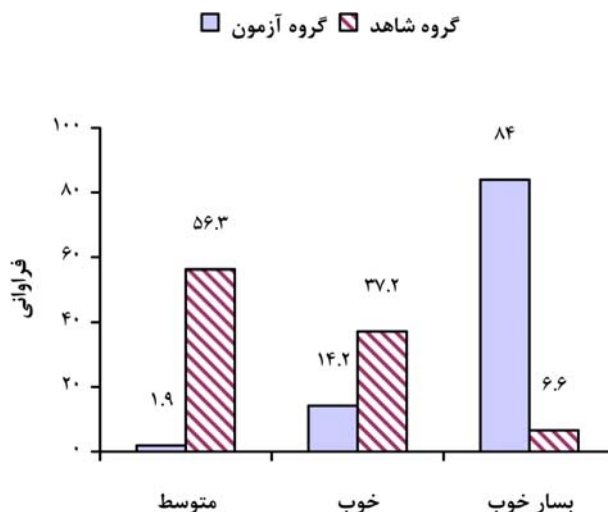
نمودار شماره ۱

مقایسه سطح آگاهی دانش‌آموزان مقطع پیش‌دانشگاهی با عوامل زمینه‌ساز اعتیاد قبل از آموزش در گروه آزمون و شاهد

نمودار شماره ۲

مقایسه سطح آگاهی دانش‌آموزان مقطع پیش‌دانشگاهی با عوامل زمینه‌ساز اعتیاد بعد از آموزش در گروه آزمون و شاهد

دارند. در این رابطه پژوهشی توسط فرهادی در سال ۱۳۸۶ انجام شده است. او ۳۰۰ نفر از نوجوانان را به دو گروه تقسیم کرد. یک گروه از طریق سمعی بصری آموزش دیدند و گروه دوم به عنوان گروه شاهد در نظر گرفته شدند و به این نتیجه رسید گروهی که از طریق آموزش سمعی بصری با مضرات مواد مخدر و چگونگی ایجاد آن آشنا شدند در مقایسه با گروه دوم از آگاهی بالاتری برخوردارند و بین آن دو گروه از نظر نگرش نسبت به مواد مخدر اختلاف معنی‌دار وجود دارد.^(۱۳) محسنی ثانی (۱۳۸۷) نیز با انجام پژوهشی تحت عنوان تأثیر تأثر بر افزایش آگاهی نوجوانان با عوامل زمینه‌ساز اعتیاد نشان داد با استفاده از تشکیل گروه‌های تأثر خیلی راحت می‌توان پیام‌های معرفی اعتیاد و راه‌های مقابله با آن را به دانش‌آموزان القا نمود.^(۱۴)

محققین وزارت بهداشت و درمان معتقدند بسیاری از معضلات جامعه از جمله اعتیاد در اثر عدم آگاهی خانواده‌ها و به ویژه نسل جوان ایجاد می‌شود که عواقب آن سایر انحرافات اجتماعی شامل فحشا، فقر، بحران‌های خانوادگی و از همه مهم‌تر شیوع برخی از بیماری‌های خطرناک عفونی از جمله هپاتیت و ایدز خواهد بود. آنان از آموزش به عنوان اساسی‌ترین شیوه کنترل اعتیاد یاد می‌کنند.^(۱۵)

روانشناسان اشاره می‌کنند گروه همسالان در دوران نوجوانی نقش عمده‌ای را در شکل‌گیری بسیاری از رفتارهای نوجوانان ایفا می‌کند به طوری که تحقیقات نشان می‌دهند بیش از ۶۰ درصد مواد اعتیاد در این قشر با تعارف دوستان آغاز می‌شود آنان اظهار می‌دارند فعالیت‌های پیشگیری از اعتیاد بایستی متمرکز بر آگاه‌سازی و آموزش در زمینه مقاومت در برابر گروه همسن، دادن اطلاعات در مورد مضرات مواد مخدر، ایجاد نگرش منفی نسبت به مصرف مواد با الویت دادن به ارزش‌های اجتماعی و آموزش از طریق همسالان باشد.^(۱۶)

اخیراً بر این مسأله اتفاق نظر به وجود آمده است که مهم‌ترین شیوه پیشگیری از اعتیاد آگاه کردن جامعه از خطرات و مضرات مواد مخدر و ارتقای سطح دانش عمومی در این خصوص می‌باشد. به عبارت دیگر اگر هر فرد انواع مواد مخدر و تأثیرات منفی آن را بشناسد، به تأثیرات منفی مصرف مواد بر سلامت

این پژوهش نشان داد که هر دو گروه سطح آگاهی کمی با عوامل زمینه‌ساز اعتیاد داشته‌اند. در بررسی اطلاعات دموگرافیک این دانش‌آموزان مشخص گردید در خانواده یا فامیل نزدیک ۷۳-۷۰ درصد سابقه مصرف مواد مخدر وجود ندارد. همچنین ۶۱-۵۷ درصد اظهار داشته‌اند در مورد سوءمصرف مواد، آموزش یا مطالعات جانبی ندارند. علاوه بر این، پژوهشگر هنگام بررسی کتب درسی این‌گونه دانش‌آموزان به این نکته دست یافت که در دروس دبیرستانی و پیش-دانشگاهی در هیچ یک از کتب درسی در مورد اعتیاد و علل و عوامل خطرناک آن توضیحی داده نشده است. رئیس انجمن مبارزه با آسیب‌های رفتاری نیز از حذف مباحث آموزشی پیشگیری از ایدز و اعتیاد در مقاطع متوسط خبر داد. او از حوزه آموزش مهارت‌های زندگی به دانش‌آموزان تأکید کرده است که این وزارتخانه به عنوان متولی اصلی آموزش مهارت‌های زندگی به دانش‌آموزان به عنوان اصلی‌ترین گروه نیازمند اقدامات پیشگیرانه از آسیب‌ها و ناهنجاری‌های اجتماعی، اقدامی جدی در این زمینه انجام نداده است و این در حالی است که آموزش مهارت‌های زندگی در دوره‌های تحصیلی اختیاری شده است و بسته به نظر مدیران مدارس اجرا می‌شود که متأسفانه توجه چندانی به این امر نمی‌شود. بنابراین پایین بودن سطح آگاهی افراد مورد پژوهش با عوامل مؤثر بر اعتیاد منطقی به نظر می‌رسد.

مدنی به نقل از فرنی (۱۳۸۵) نیز دریافت که آگاهی نوجوانان شهر سمنان در مورد عوامل فردی، محیطی و اجتماعی مؤثر بر اعتیاد ضعیف است.^(۱۱) سادوک (۲۰۰۷) به این نکته تأکید می‌کند که نوجوانان به دلیل تنوع‌طلبی، هیجان، ماجراجویی، مورد تأیید قرار گرفتن و کسب موفقیت بین همسالان در برخی موارد، عضو گروه‌های ناسالم می‌شوند و به دلیل عدم آگاهی از عوامل، اثرات و عوارض اعتیاد به راحتی به سمت سوءمصرف مواد حرکت می‌کنند و اعتیاد گریبانگیر آنان می‌شود.^(۱۲) در این پژوهش با توجه به نمرات کسب شده دانش‌آموزان قبل و بعد از مداخله در دو گروه مشخص گردید که آموزش می‌تواند تأثیر زیادی بر میزان آگاهی آن‌ها با علل و عوامل زمینه‌ساز اعتیاد داشته باشد و نوجوانان به این‌گونه آموزش‌ها نیاز اساسی

استفاده آموزش و پرورش، وزارت بهداشت و درمان و ستاد مبارزه با مواد مخدر قرار گیرد. همکاری این سه سازمان می‌تواند در امر پیشگیری و شناسائی افراد بسیار چشمگیر باشد.

در این پژوهش جمعیت مورد هدف نوجوانان بوده است. می‌توان پژوهش را بر روی معلمان و کارشناسان علوم تربیتی که به طور مستقیم با نوجوانان سر و کار دارند و می‌توانند تأثیر مثبت بر روی آن‌ها داشته باشند، نیز بررسی کرد. بدین ترتیب با آموزش تعداد محدودی از افراد و صرف هزینه نه چندان زیاد، می‌توان جمعیت بسیار زیادی را پوشش داد.

تشکر و قدردانی

بدینوسیله از حضور محترم ریاست، معاونت آموزشی و پژوهشی دانشگاه آزاد اسلامی واحد همدان که همواره مشوق پژوهشگران بوده‌اند و مدیران محترم مدارس پیش‌دانشگاهی همدان که در اجرای این پژوهش همکاری‌های لازم را مبذول داشته‌اند تشکر و قدردانی می‌شود.

جسم و روان خود و دیگران آگاه باشد و در مقیاس وسیع‌تر اثرات سوء آن بر کل جامعه و بخش‌های مختلف آن را باور داشته باشد، احتمال ابتلای وی به اعتیاد تا میزان زیادی کاهش می‌یابد.^(۱۷) در این رابطه پژوهشگران ستاد مبارزه با مواد مخدر در استان اصفهان در سال ۱۳۸۷ با برگزاری نمایشگاه تخصصی و استفاده از آموزش بصری در زمینه آشنایی با مواد مخدر و پیشگیری از اعتیاد با هدف آگاه‌سازی اقشار مختلف جامعه به خصوص نسل جوان و خانواده‌ها در جهت مبارزه فرهنگی با این معضل عظیم گام مفیدی برداشتند. آن‌ها سطح آگاهی افراد با اعتیاد را قبل از ورود به نمایشگاه سنجیدند. هنگام خروج از نمایشگاه نیز مجدداً همان پرسش‌نامه به آن‌ها داده شد. نتایج مقایسه اطلاعات به دست آمده نشان داد افراد نیاز زیادی به آموزش دارند چرا که سطح آگاهی ۶۸ درصد آن‌ها قبل از ورود به نمایشگاه ضعیف، ۲۲ درصد متوسط و تنها ۱۰ درصد که تحصیلات آکادمیک داشتند خوب بوده است اما بعد از ارائه آموزش اکثریت افراد از آگاهی خوبی برخوردار شدند.^(۱۸)

در این پژوهش مشخص گردید فقط بین ۳/۸-۷/۵ درصد نوجوانان از علل و عوامل زمینه‌ساز اعتیاد آگاهی خوبی دارند. از آنجایی که اکثریت آن‌ها در این مورد از آگاهی خوبی برخوردار نیستند، بنابراین لزوم آموزش برنامه‌ریزی شده در این گروه سنی بسیار مهم است. چرا که ممکن است بسیاری از نوجوانان در اثر عدم آگاهی مبتلا شوند.

در این رابطه پیشنهاد می‌شود جنبه پرورشی آموزش و پرورش تقویت شود و تشکیل مدارس سلامت محور، آموزش مهارت‌های زندگی، گنجاندن مطالبی در مورد اعتیاد در کتب درسی و ایجاد تشکل‌های دانش‌آموزی و برنامه‌های آموزشی در اولویت آموزش و پرورش، قرار گیرد. با آموزش معلمان و کارشناسان شاغل در آموزش و پرورش و در اختیار قرار دادن جزوات آموزشی چاپ شده در زمینه اعتیاد و توزیع آن در بین دانش‌آموزان نیز می‌توان به این مهم دست یافت.

با تخصیص اعتبار لازم به امر پیشگیری از اعتیاد دانش‌آموزان می‌توان نسل سازنده‌ای را که در آینده احتمال دارد به گروه معتادان بپیوندد، ایمن نمود. نتایج این پژوهش می‌تواند مورد

Reference:

1. Ahmadvand A. *Addiction Etiology and Treatment*. Payame noor university Publishing; 2006. P.44-60
  2. Aghabakhshi H. *Addiction and Familial Pathology*. Behzisty Publishing; 2010. P.38-42.
  3. Windle, M Wisner M. *Trajectories of marijuana use from adolescence to young adulthood Development and psychopathology journal*. 2007, 16(4): 18-25.
  4. Ranjgar BA. *Addiction Evaluation and Treatment*. Ravan Publishing; 2010. P.7-14.
  5. Poorafkari M. *Clinical Psychiatric Kaplan and Sadook*. Azadeh Publishing; 2007. P.220-265
  6. Allahverdipoor H. *Fear Inducer Theories in Prevention from Substances Abuse*. Thesis for PhD Deegre. Tehran Medical University. 2006.
  7. Ultermark. J∞ Cohen, P. *Amphetamine users in Amsterdam: pattern of use and modes of self-regulation*. *Addiction Research and Theory*. 2006. 14(2):159-188.
  8. Najarian B and Moghadam AA. *Pathological Psychiatric Iron j Sarason*. Roshd Publishing; 2008. P.196-253.
  9. Van Eaten ML ∞ Anthony Jc. *Male-Female differences in transition from first drug opportunity to first use: Journal of woman's Health and gender-based medicine*. 200[∧]. 10(3):797-804.
  10. Narenjiha H. *Etiology of to Substances Abuse*. Proposal of Hamedan Medical University. 2001
  11. Madani S and Rafieei H. *Assessment Some Problems in Social unit*. Survey of Majlese shoraye eslami. 2007. P.58-75.
  12. Saddock B gasadock V.A. *Kaplan shaddock's synopsis of psychiatry*. New York: Lippincott. 2007: 545-588.
  13. Farhadi Gh. *Socioeconomic Behaviors in Addicted*. *Journal of Medical Research*. 2008; 3(4):22-28.
  14. Sani D. *Drug abuse and instructional structure*. *Free encyclopedia*. 200[∞]. 8(19): 323-333.
  15. Hashemi Z. *Survey of Familial Behaviors in Addicted*. Thesis in Master Deegre. Booalisina University. 2000.
  16. Graham JW∞ Marks G. *social influence processes affecting adolescent substance use*. *Journal of psychology*. 2008-76(2):291-8.
- Rockville MD. *Substance Abuse and Mental Health services Administration*. DHHS publication. 2007:419-436.
- Shamloo S. *Psychiatric Patologic*. Roshd Publishing; 2009. P.201-242

Effect of Instructional Classes on Adolescent's Knowledge About Predisposing Factors of Addiction.**Khodakarami.Z Matinnia.N****Abstract**

Background & Aim: Addiction not only results in some serious physical problems, but also results in social and economical problems for countries. On the other hand, adolescence is the most risky period for Substance Abuse. Therefore, understanding predisposing factors related to addiction could due to a purposefully planned program for prevention and follow up. The purpose of this study was the effect of instructional classes on adolescent's knowledge from predisposing factors related to addiction.

Materials & Methods: This research was a semi experimental study has been done at Hamedan pre university centers. In this study 220 female students in two groups (case –control) have taken part. They are selected in randomly branch. The tool of assessment was a questionnaire that was provided by researcher. Case and control groups answered the questions then interaction performed at 20 minute. Finally, level of their knowledge about predisposing factors of addiction evaluated again. All statistics computed by the SPSS software.

Results: results showed that knowledge score in control group was not significant in test re test ($p>0/05$) but there was a meaningful difference in case group before and after interaction ($p=0/00$, $t= -20/3$). Before interaction only 7/5 percent in control group and 3/8 percent in case group have very good knowledge ($p=0/00$) but after interaction 6/6 percent in control group and 84 percent in case catch it.

Conclusion: In this study, most adolescences knowledge about predisposing factors of addiction increased significantly after intervention. Therefore, such instructional classes are very important for them.

Keywords: Education, Pre university Students, Predisposing Factors, Addiction.